

Особливості організації управління діяльністю закладу позашкільної освіти як «школи життєтворчості особистості»

Мосякова Ірина Юліївна,

кандидат педагогічних наук,

Центр творчості дітей та юнацтва «Шевченківець» м. Києва

Україна

Анотація. Дана стаття розкриває особливості організації управління діяльністю авторської школи «Центр творчості «Шевченківець» – школа життєтворчості особистості», основи управління закладом позашкільної освіти; обґрунтування поняття і сутності управління позашкільною освітою; методи управління; виділяє відмітні риси управління установою додаткової освіти.

Ключові слова: управління, позашкільна освіта, заклад позашкільної освіти, особливості організації управління.

Позашкільна освіта є невід’ємним складником системи освіти, визначеної Конституцією України, законами України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», і спрямована на розвиток здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної та іншої творчості, здобуття ними первинних професійних знань, вмінь і навичок, необхідних для їх соціалізації, самовизначення і подальшої самореалізації. Позашкільна освіта є мотивованою освітою за межами основної освіти, що дозволяє людині придбати стійку потребу в пізнанні і творчості.

Очікування суспільства, що стоять нині перед освітою, спрямовані: на перехід позашкільної освіти на новий тип гуманістично-інноваційної освіти, її конкурентоспроможність у регіональному, європейському і світовому освітніх просторах; формування покоління молоді, що матиме необхідні знання, навички і ключові компетентності для інтеграції в сучасне суспільство на різних рівнях його розвитку, буде конкурентним і мобільним на ринку праці та

буде здатним до навчання впродовж життя, спроможне здійснювати особистий духовно-світоглядний вибір.

У сучасних умовах пріоритетним є завдання стратегічного розвитку позашкільної освіти як відкритої системи в мінливому соціокультурному середовищі. Це завдання є актуальним для закладів позашкільної освіти, як складників позашкільної освіти.

Відповідно до законодавчо-нормативних документів існують різні типи закладів позашкільної освіти. Вони можуть функціонувати у формі центрів, комплексів, палаців, будинків, студій, шкіл мистецтв, малих академій мистецтв (народних ремесел), малих академій наук, мистецьких шкіл, спортивних шкіл, дитячо-юнацьких спортивних шкіл олімпійського резерву, дитячих флотилій тощо, які здійснюють позашкільну освіту.

Теорії управління освітніми системами орієнтовані в основному на заклади освіти, в основі діяльності яких лежить або Державний освітній стандарт (загальна середня, професійно-технічна, вища освіта), або базовий компонент (дошкільна освіта). Система ж позашкільної освіти не має і не повинна мати стандартів, інакше вона втратить свою унікальність і значимість в структурі освіти України.

Аналіз законодавчо-правових актів та вивчення практики дозволяє зробити висновки, що заклади позашкільної освіти з позицій системного підходу мають багато спільних характерних ознак, однак суб'єктом і об'єктом їх пізнання, уваги і діяльності є дитина(людина), процес її всебічного розвитку та інші важливі завдання щодо здобуття якісної позашкільної освіти, набуття ключових компетентностей, що необхідні для їхньої самореалізації в різних видах діяльності, соціалізації, подальшої професійної діяльності та їх розгляду як стратегічно орієнтованих організацій. Розв'язання цього завдання потребує розгляду авторської школи «Центр творчості «Шевченківець» – школа життєтворчості особистості» як організації з позицій системного та синергетичного підходів. Функцію організації будемо розглядати як функцію педагогічної та управлінської видів діяльності залежно від суб'єктів.

Організація, діяльність якої базується на концептуальних засадах стратегічного менеджменту та менеджменту змін є стратегічно орієнтованою. Стратегічно орієнтована організація передбачає вибір стратегії розвитку позашкільної освіти, що знаходить підтвердження у низці державницьких документів, теоретико-концептуальних засад управління розвитком закладів позашкільної освіти крізь призму «суб'єкт – суб'єктних» і «суб'єкт – об'єктних» відносин, де суб'єктами співпраці є адміністрація, психолог, педагоги, вихованці та їхні батьки. Об'єктом виступає стратегічно орієнтований розвиток закладу позашкільної освіти як «школи життєтворчості особистості» в умовах цієї взаємодії.

Окреслена проблема вивчається Л. Даниленко, Г. Єльніковою, Л. Калініною, Л. Карамушкою, Р. Шияном, та іншими українськими вченими в галузі освіти та стратегічного менеджменту.

Справедливим є твердження багатьох дослідників про те, що управління реально і необхідно не тільки в галузі технічних, виробничих процесів, а й у сфері складних соціальних систем, в тому числі, педагогічних. Управління як процес і вид людської діяльності належить до універсальних феноменів, що пов'язані з процесом формування й розвитку людини впродовж будь-якої цивілізації та є предметом вивчення різних наукових шкіл менеджменту, що відрізняються різними концептуальними та теоретико-методологічними засадами.

Специфіка управління закладом позашкільної освіти залежить від типу закладу, від його структури, від кадрового потенціалу, від особистісних якостей суб'єктів освітнього процесу, від умов, змісту і результатів діяльності закладу.

Управлінська діяльність є складовою частиною, елементом закладу позашкільної освіти за його структурою, а також основоположною складовою змісту освітнього процесу в «школі життєтворчості особистості».

Стратегія розвитку позашкільної освіти вимагає від керівників закладів позашкільної освіти глибоких знань не тільки в управлінській сфері, а й в педагогіці, психології, філософії та інших наукових дисциплінах.

Побудовані на основі аналізу практичної діяльності та теоретично підтвержені психолого-педагогічні основи управління діяльністю «школи життєтворчості особистості» покликані допомогти закладу позашкільної освіти визначити перспективи розвитку та шляхи досягнення ним більш якісних результатів і дозволити вирішувати протиріччя, що виникають в процесі моделювання авторської школи «Центр творчості «Шевченківець» – школа життєтворчості особистості».

Виходячи зі специфіки діяльності закладу позашкільної освіти, можна виділити наступні принципи управління:

- демократизація і гуманізація управління;
- системність і цілісність процесу;
- раціональне поєднання централізації і децентралізації;
- єдність єдиноначальності і колегіальності;
- об'єктивність і повнота інформації.

Управління авторською школою «Центр творчості «Шевченківець» – школа життєтворчості особистості» є специфічним видом міжособистісної взаємодії, таким керівництвом людьми, яке допомагає досягти поставленої мети найбільш ефективним і раціональним шляхом, робити це найбільш гуманно, використовуючи сукупність умінь і навичок вирішення управлінських завдань, що становить основу управлінського мистецтва керівника закладу позашкільної освіти.

При організації управлінської діяльності авторської школи «Центр творчості «Шевченківець» – «школа життєтворчості особистості» ми враховували, що напрям практичної психології найтісніше пов'язаний з психологією особистості і соціальною психологією. Необхідно звертати увагу на те, що для ефективного управління діяльністю закладу позашкільної освіти, необхідно, крім знання основних законів управління закладом як відкритою соціально-педагогічною системою, враховувати основні закони психології управління та дотримуватися обраної психологічної теорії управління. Так само, крім системного підходу, в управлінській діяльності необхідно

враховувати основні підходи психології управління: емпіричний підхід (заснований на аналізі конкретних ситуацій); аналіз міжособистісних відносин і групової поведінки; формування корпоративної культури; теорія прийняття рішень і ефективні комунікації; моделювання; операційний підхід; ситуаційний підхід. Важливу роль в процесі здійснення психолого-педагогічного супроводу грають зворотні зв'язки, які служать основою для прийняття оперативних управлінських рішень.

Для ефективного управління необхідний зворотній зв'язок, який можна здійснювати на основі педагогічного моніторингу освітньої діяльності закладом позашкільної освіти. Зворотний зв'язок є основою ефективного управління, тільки спираючись на неї, можна знайти раціональне співвідношення педагогічного управління і самоврядування своєю діяльністю з боку педагогічних працівників позашкільної освіти.

Розглядаючи особливості управління діяльністю авторської школи «Центр творчості «Шевченківець» – школа життєтворчості особистості», провідні підходи до управління її функціонування і розвитку з урахуванням специфіки діяльності моделі авторської школи, можна відзначити наступне:

- теорія управління освітою постійно розвивається і є практико-орієнтованою сферою наукових знань;
- управління закладом позашкільної освіти є сферою наукових знань, що спирається на досягнення соціології, психології, педагогіки, менеджменту;
- управління діяльністю авторської школи «Центр творчості «Шевченківець» – школа життєтворчості особистості» – це специфічний вид інтелектуальної діяльності суб'єкта управління, орієнтований на цілеспрямований вплив на формування і розвиток закладу освіти шляхом планування, організації та контролю спільної діяльності всіх суб'єктів освітнього процесу;
- управління авторської школи «Центр творчості «Шевченківець» – школа життєтворчості особистості» являє собою поєднання складових, що передбачає

наявність декількох взаємопов'язаних підсистем: освітньої, інноваційної і управлінської;

- діяльність закладу позашкільної освіти визначається специфікою цілей і завдань освітнього характеру, видовим різноманіттям напрямів позашкільної освіти, соціальним замовленням (держава—громада—соціум—батьки—діти і молодь), що висуває особливі вимоги до побудови організаційної структури моделі авторської школи;

- управління закладом позашкільної освіти має зіставляти умови, що забезпечують освітній процес, його утримання і його результат для досягнення високої якості позашкільної освіти.

Сучасний заклад позашкільної освіти як «школа життєтворчості особистості» потребує мобільної й ефективної моделі управління, в основі якої – результати педагогічного моніторингу як спосіб виявлення ефективності управління його діяльністю.

Аналізуючи особливості організації управління діяльністю авторської школи «Центр творчості «Шевченківець» – школа життєтворчості особистості», слід зазначити важливість і значимість педагогічного моніторингу, за допомогою якого визначається рівень якості та ефективності умов, змісту та результативності освітньої діяльності закладу позашкільної освіти. Важливо, щоб в авторській школі «Центр творчості «Шевченківець» – школа життєтворчості особистості» були створені умови, що сприяють формуванню у кожного суб'єкта управління та педагогічного працівника мотиваційно-ціннісного ставлення до гуманістичних цінностей і педагогічної культури, щоб в авторській школі «Центр творчості «Шевченківець» – школа життєтворчості особистості» було створене професійне середовище, що стимулює реалізацію суб'єктної позиції, накопичення і осмислення досвіду професійної діяльності, заснованої на гуманістичних принципах освіти, на сучасних концепціях теорій навчання, виховання і розвитку, що застосовуються при організації освітнього процесу в закладах позашкільної освіти, щоб процес управління його діяльністю був здатний забезпечувати формування професійної компетентності

суб'єктів управління та педагогічних працівників, моделювати систему суб'єкт–суб'єктних відносин, створювати умови для розвитку особистісно-творчого потенціалу всіх учасників освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Белякова Т.С. Психолого-педагогическое сопровождение деятельности педагога дополнительного образования: Дисс. ... канд. пед. наук. М., 2012. 297 с.
2. Єльнікова Г. Організація та розбудова громадсько активної школи як осередку розвитку громади : навчально-методичний посібник / Г. Єльнікова, Л. Даниленко, Т. Сорочан, Н. Клокар, Н. Софій, М. Ворон / за заг. ред. Г. Єльнікової. – Київ : Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2007.
3. Калініна Л. М. Освітній менеджмент в умовах змін: [навч. посіб.] /Л. Калініна, Л. Карамушка, Т. Сорочан, Р. Шиян та ін. / [За заг. ред. В. Олійника, Н. Протасової та ін.]. – Луганськ: СПД Резніков В.С., 2011.
4. Карамушка Л. М. Соціально-психологічні характеристики освітніх організацій / Л. М. Карамушка // Актуальні проблеми психології. – Т.1. – Ч.4 – К., 2002.
5. Мосякова І.Ю. Організаційно-педагогічні засади управління багатопрофільним позашкільним навчальним закладом : дисертація кандидата педагогічних наук : 13.00.06 / Мосякова Ірина Юліївна; - Черкаси, 2018.
6. Освітній менеджмент : навчальний посібник /за ред. Л. Даниленко, Л. Карамушка. – Київ : Шкільний світ, 2003. – 400 с.